FINANSINIŲ PRIEMONIŲ IR INVESTAVIMO Į JAS RIZIKŲ APRAŠYMAS

UAB FMĮ „Orion Securities“ (toliau – Tarpininkas) teikiama bendro pobūdžio informacija apie finansinių priemonių rūšis, jų savybes ir pagrindines investavimo rizikas. Priemonės šiame dokumente sugrupuotos pagal jų sudėtingumą. Konkrečios priemonės priskyrimas priklauso nuo jos teisinių ir ekonominių savybių; vien pavadinimas klasifikacijos nenulemia.

Šis aprašymas nėra individuali investavimo rekomendacija. Investuojant galima prarasti dalį ar visą investuotą kapitalą, o kai kurių išvestinių priemonių atveju – ir daugiau. Čia išvardytos ne visos galimos rizikos. Prieš sudarant sandorį būtina susipažinti su konkrečios priemonės dokumentais ir rizikomis.

Finansinių priemonių grupavimas į nesudėtingas ir sudėtingas savaime nenusako jų rizikos lygio ir nepakeičia individualaus vertinimo, kai jis taikomas. Informacija apie tai, kokiems investuotojams konkreti priemonė yra skirta (tikslinė rinka), nustatoma atskirai ir šiame aprašyme neskelbiama.

I. PAGRINDINĖS INVESTAVIMO RIZIKOS

Investavimas į finansines priemones yra susijęs su rizika. Priklausomai nuo pasirinktos finansinės priemonės, investuotojas gali susidurti su:

- Rinkos rizika – investicijos vertė gali mažėti dėl rinkos kainų pokyčių.
- Kredito rizika – emitentas gali neįvykdyti savo finansinių įsipareigojimų.
- Likvidumo rizika – investicijos gali nepavykti parduoti pageidaujamu metu arba už priimtiną kainą.
- Valiutos rizika – valiutų kursų pokyčiai gali neigiamai paveikti investicijos vertę.
- Finansinio sverto rizika – naudojant svertą nuostoliai gali būti reikšmingai didesni, o tam tikrais atvejais viršyti pradinę investiciją.
- Koncentracijos rizika – didelė investicijų dalis vienoje priemonėje, įmonėje ar sektoriuje gali padidinti nuostolius.

Ne visos rizikos būdingos kiekvienai finansinei priemonei. Prieš investuojant būtina susipažinti su konkretaus produkto sąlygomis ir dokumentais.

II. NESUDĖTINGOS FINANSINĖS PRIEMONĖS

Toliau nurodyti pavyzdžiai laikomi nesudėtingais tik tada, kai atitinka taikytinus teisės aktų kriterijus. Jei konkretus produktas jų neatitinka, jis priskiriamas sudėtingoms priemonėms.

1. Biržoje prekiaujamos paprastosios akcijos

Nuosavybės vertybiniai popieriai - tai akcijos arba joms lygiaverčiai perleidžiamieji vertybiniai popieriai, patvirtinantys dalyvavimą akciniame kapitale ir suteikiantys jų savininkams turtines (pvz. gauti dividendus) ir neturtines teises (pvz. teisę dalyvauti bendrovės valdyme), taip pat kiti perleidžiamieji vertybiniai popieriai, kurie suteikia teisę įsigyti akcijas arba joms lygiaverčius vertybinius popierius.

Pavadinimas	Aprašymas	Galima rizika
Akcijos	Vertybiniai popieriai, patvirtinantys jų savininko (akcininko) teisę dalyvauti valdant bendrovę, teisę gauti dividendų, teisę į dalį bendrovės turto, likusio po jos likvidavimo, ir kitas teises.	**Rinkos kainos rizika.** Akcijų vertė gali reikšmingai svyruoti dėl bendrovės veiklos rezultatų, sektoriaus ir bendrų rinkos sąlygų; investuotojas gali prarasti visą investuotą sumą. **Emitento veiklos ir nemokumo rizika.** Bendrovės finansinė padėtis gali pablogėti, o

	Akcijos yra neterminuoti vertybiniai popieriai, todėl, norint atsiimti investuotas lėšas, akcijas reikia parduoti antrinėje rinkoje. Įsigijus akcijų, pajamų galima tikėtis iš kapitalo prieaugio arba dividendų.	bankroto ar likvidavimo atveju akcininkų reikalavimai paprastai tenkinami po kreditorių reikalavimų. **Dividendų rizika.** Dividendų mokėjimas ir jų dydis nėra garantuoti ir priklauso nuo bendrovės sprendimų bei finansinių rezultatų. **Likvidumo rizika.** Akcijas gali būti sunku parduoti norimu laiku arba už priimtiną kainą, ypač esant mažai prekybos apyvartai. Pardavus akcijas netrukus po įsigijimo, sandorio sąnaudos (komisiniai, pirkimo ir pardavimo kainų skirtumas) sumažina grąžą arba padidina nuostolį. **Valiutos ir koncentracijos rizika.** Investuojant užsienio valiuta galimi valiutų kursų nuostoliai; didelė investicijų koncentracija vienoje bendrovėje ar sektoriuje didina nuostolių tikimybę. **Pertvarkymo (angl. bail-in) rizika.** Jei akcijas išleido bankas ar investicinė firma, kuriai taikomos pertvarkymo priemonės, akcijų vertė gali būti nurašyta iki nulio arba reikšmingai sumažinta dar iki bankroto.

Šiai grupei priskiriamos tik teisės aktuose nustatytus kriterijus atitinkančios akcijos. Neįtrauktos į tinkamas prekybos vietas arba išvestinių savybių turinčios priemonės vertinamos atskirai.

2. Paprastosios skolos finansinės priemonės

Paprastosios obligacijos patvirtina emitento skolinį įsipareigojimą. Rizikos: emitento nemokumas, palūkanų normų pokyčiai, likvidumas, valiutų kursai, infliacija ir galimi nuostoliai parduodant iki išpirkimo. Net ir paprastoji obligacija gali būti labai rizikinga. Obligaciją galima parduoti antrinėje rinkoje arba laikyti iki išpirkimo. Mažai likvidžios obligacijos pardavimas gali užtrukti kelias savaites ar ilgiau, o įsigijimo sąnaudos paprastai atperkamos tik laikant obligaciją ilgesnį laiką ar iki išpirkimo.

Pavadinimas	**Aprašymas**	**Galimos rizikos**
Bendrovių obligacijos	Bendrovių skolinį įsipareigojimą patvirtinantys vertybiniai popieriai. Emitentas už obligacijų išpirkimą atsako visu savo turtu.	**Emitento kredito rizika.** Bendrovė gali laiku nesumokėti palūkanų ar neišpirkti obligacijų; emitento nemokumo atveju galima prarasti dalį arba visą investuotą sumą. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Kylant rinkos palūkanų normoms ar blogėjant emitento kreditingumui, obligacijų rinkos kaina paprastai mažėja; parduodant iki išpirkimo galimi nuostoliai. **Likvidumo rizika.** Antrinėje rinkoje gali nebūti pakankamai pirkėjų, todėl obligacijų gali nepavykti parduoti greitai arba už priimtiną kainą. **Išankstinio išpirkimo ir reinvestavimo rizika.** Jei emisijos sąlygos leidžia išankstinį išpirkimą, gautas lėšas gali tekti reinvestuoti mažesniu pajamingumu; kuponų reinvestavimo grąža taip pat nėra garantuota. **Infliacijos ir valiutos rizika.** Infliacija gali sumažinti realią investicijos grąžą, o

		obligacijoms užsienio valiuta papildomai būdingi valiutų kursų svyravimai. **Pertvarkymo (angl. bail-in) rizika.** Jei obligacijas išleido bankas ar investicinė firma, kuriai taikomos pertvarkymo priemonės, jų vertė gali būti nurašyta, jos gali būti konvertuotos į akcijas arba gali būti pakeistos jų sąlygos (pvz., mokėjimų terminai), net jei obligacijos nėra subordinuotos.
Valstybinės obligacijos	Valstybės skolinį įsipareigojimą patvirtinantys vertybiniai popieriai.	**Valstybės kredito rizika.** Valstybė emitentė gali vėluoti vykdyti įsipareigojimus, pertvarkyti skolą ar negrąžinti visos investuotos sumos; valstybės obligacijos nėra visiškai nerizikingos. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Kylant rinkos palūkanų normoms obligacijų kaina gali mažėti, ypač ilgesnio termino priemonių; parduodant iki išpirkimo galimi nuostoliai. **Likvidumo rizika.** Kai kurių emisijų prekyba gali būti neaktyvi, todėl pardavimo kaina gali būti nepalanki. **Infliacijos ir valiutos rizika.** Infliacija mažina realią grąžą, o investuojant užsienio valiuta galimi papildomi valiutos kurso nuostoliai. **Reinvestavimo rizika.** Gautas palūkanas ar išpirkimo lėšas gali tekti investuoti už mažesnę grąžą.
Euroobligacijos	Euroobligacijos – tarptautinėse kapitalo rinkose platinami skolos vertybiniai popieriai, kuriuos gali išleisti valstybės, bendrovės ir kiti emitentai. Jos gali būti denominuotos įvairiomis valiutomis.	**Emitento kredito rizika.** Euroobligacijas išleidusi valstybė ar bendrovė gali nevykdyti palūkanų mokėjimo ir išpirkimo įsipareigojimų. **Valiutos rizika.** Jeigu obligacijos denominuotos kita valiuta nei investuotojo pagrindinė valiuta, valiutų kursų pokyčiai gali sumažinti ar panaikinti grąžą. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Rinkos palūkanų normų ir emitento kreditingumo pokyčiai gali sumažinti obligacijų kainą, ypač parduodant iki išpirkimo. **Likvidumo ir atsiskaitymo rizika.** Tarptautinėje rinkoje gali trūkti pirkėjų, o tarpvalstybiniai atsiskaitymai gali būti veikiami veiklos ar rinkos sutrikimų. **Infliacijos ir reinvestavimo rizika.** Infliacija mažina realią grąžą, o kuponus gali tekti reinvestuoti mažesniu pajamingumu.
Užtikrintos obligacijos	Skolinį įsipareigojimą patvirtinantys vertybiniai popieriai, kurie yra užtikrinami emitento arba trečiųjų asmenų finansinio arba kito turto įkeitimu / hipoteka. Emitento nemokumo atveju arba emitentui vėluojant išpirkti obligacijas, investuotojų reikalavimai gali būti patenkinami iš užstato	**Emitento kredito rizika.** Emitentui nevykdant įsipareigojimų investuotojas gali negauti palūkanų ar visos išpirkimo sumos, nepaisant nustatyto užtikrinimo. **Užstato vertės ir realizavimo rizika.** Įkeisto turto vertė gali sumažėti, jo gali nepakakti visiems reikalavimams patenkinti, o realizavimas gali užtrukti ir pareikalauti išlaidų. **Teisinė ir užtikrinimo galiojimo rizika.** Investuotojo teisių į užstatą apimtis, eiliškumas

	pirmenybės tvarka prieš kitus emitento kreditorius.	ir įgyvendinimas priklauso nuo konkrečių dokumentų bei taikytinos teisės. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Obligacijų kaina gali kristi dėl palūkanų normų ar emitento kreditingumo pokyčių. **Likvidumo, infliacijos ir valiutos rizika.** Pardavimas iki išpirkimo gali būti nuostolingas; realią grąžą mažina infliacija, o užsienio valiuta denominuotoms obligacijoms būdingi kursų svyravimai.
Didelio pajamingumo obligacijos (angl. high yield bonds)	Didesnio pajamingumo negu mažą nemokumo riziką turinčių įmonių arba vyriausybių išleistos obligacijos, tačiau ir didesnės rizikos bei prastesnį kredito reitingą turintys skolinį įsipareigojimą patvirtinantys vertybiniai popieriai.	**Padidinta kredito ir nemokumo rizika.** Didesnio pajamingumo obligacijų emitentų kreditingumas dažnai yra prastesnis, todėl didesnė tikimybė negauti palūkanų ar neatgauti investuotos sumos. **Kredito maržų ir rinkos rizika.** Blogėjant rinkos nuotaikoms ar emitento finansinei padėčiai, tokių obligacijų kainos gali smarkiai kristi. **Likvidumo rizika.** Rinkos sukrėtimų metu pirkėjų gali sumažėti, todėl parduoti obligacijas už priimtiną kainą gali būti sudėtinga. **Palūkanų normų ir refinansavimo rizika.** Palūkanų normų pokyčiai veikia rinkos kainą; emitentui gali būti sudėtinga refinansuoti skolą jai suėjus. **Valiutos, infliacijos ir išankstinio išpirkimo rizika.** Užsienio valiutos kursai ir infliacija gali sumažinti grąžą; išankstinio išpirkimo atveju lėšas gali tekti reinvestuoti mažesniu pajamingumu.

Bendrovių, valstybės, euroobligacijos, užtikrintos ir didelio pajamingumo obligacijos šioje dalyje pateikiamos tik jei jų sąlygos nesukuria sudėtingos struktūros ir jos atitinka visus nesudėtingumo kriterijus. Didelis pajamingumas savaime nėra sudėtingumo kriterijus.

3. Nesudėtingi kolektyvinio investavimo subjektai ir ETF

Įprasti UCITS fondų vienetai ar akcijos, įskaitant kriterijus atitinkančius ETF, gali būti nesudėtingos priemonės. Fondo vertė priklauso nuo investicijų vertės; galimi rinkos, koncentracijos, likvidumo, valiutos ir valdymo rizikos veiksniai.

Pavadinimas	Aprašymas	Galimos rizikos
Atviro tipo Fondas	Fondas, kurio investiciniai vienetai ar akcijos išleidžiami ir išperkami investuotojo reikalavimu.	**Investicijų rinkos rizika.** Fondo vienetų vertė gali mažėti dėl jo turimo turto kainų svyravimų; investuotojas gali prarasti dalį arba visą investuotą sumą. **Koncentracijos ir strategijos rizika.** Fondo rezultatai priklauso nuo investavimo strategijos, geografijos, sektorių ir turto klasių; nepakankamas diversifikavimas didina nuostolių tikimybę. **Likvidumo ir išpirkimo rizika.** Esant išskirtinėms aplinkybėms, fondo vienetų išpirkimas gali būti atidėtas, apribotas arba sustabdytas pagal fondo dokumentus ir teisės aktus. Įprastai išpirkimo prašymas įvykdomas

		per fondo taisyklėse nustatytą terminą; taikomi platinimo ar išpirkimo mokesčiai gali lemti, kad trumpai laikant vienetus investuotos lėšos neatperkamos. **Valdymo ir veiklos rizika.** Valdytojo sprendimai, vertinimo netikslumai, operaciniai sutrikimai ir mokesčiai gali neigiamai paveikti investicijos rezultatą. **Valiutos ir palūkanų normų rizika.** Fondo turto valiutų kursų ir palūkanų normų pokyčiai gali mažinti vienetų vertę, net jei fondo apskaitos valiuta yra eurai.
Biržoje prekiaujamas investicinis Fondas (ETF)	Fondas, kurio investiciniai vienetai ar akcijos yra prekiaujami reguliuojamoje rinkoje. Mažmeniniai investuotojai ETF vienetus paprastai perka ir parduoda antrinėje rinkoje, o tiesioginis vienetų išpirkimas iš fondo priklauso nuo konkretaus ETF struktūros ir taisyklių.	**Rinkos ir bazinio turto rizika.** ETF vienetų vertė gali kristi kartu su jo sekamu indeksu ar turimu turtu; investuotojas gali prarasti dalį arba visą investuotą sumą. **Rinkos kainos nukrypimo rizika.** ETF prekybos kaina biržoje gali skirtis nuo jo grynosios aktyvų vertės, ypač esant rinkos sutrikimams. **Likvidumo ir kainų skirtumo rizika.** Mažėjant prekybos apyvartai gali padidėti pirkimo ir pardavimo kainų skirtumas arba būti sunku parduoti vienetus. ETF vienetus paprastai galima parduoti tik biržoje (ne pačiam fondui), todėl dėl kainų skirtumo ir komisinių trumpalaikė investicija gali būti nuostolinga. **Sekimo paklaidos ir valdymo rizika.** ETF grąža gali skirtis nuo sekamo indekso dėl mokesčių, sandorių sąnaudų, portfelio sudėties ir valdymo sprendimų. **Valiutos ir koncentracijos rizika.** Užsienio valiutos pokyčiai ir didelė koncentracija tam tikrose rinkose ar sektoriuose gali padidinti nuostolius.

ETF ar fondo vienetai priskiriami šiai daliai, jei konkreti priemonė atitinka nesudėtingumo sąlygas.

4. Pinigų rinkos priemonės

Trumpalaikės skolos priemonės gali būti nesudėtingos, jei neturi sudėtingų sąlygų ir atitinka teisės aktų kriterijus. Pagrindinės rizikos: emitento kredito, likvidumo, palūkanų normų ir valiutos.

Pavadinimas	**Aprašymas**	**Galimos rizikos**
Perleidžiamieji indėlio sertifikatai	Rašytinis banko liudijimas apie piniginių lėšų indėlį, suteikiantis teisę indėlininkui, suėjus nustatytam terminui, gauti indėlį ir palūkanas.	**Emitento kredito rizika.** Sertifikatą išleidęs bankas gali nepajėgti grąžinti lėšų ar sumokėti palūkanų; investuotojas gali patirti nuostolių. **Indėlių draudimo taikymo rizika.** Ne kiekvienam indėlio sertifikatui taikoma indėlių draudimo apsauga; jos taikymą būtina vertinti pagal konkretaus produkto teisinį statusą. **Likvidumo rizika.** Perleidžiamąjį sertifikatą gali būti sudėtinga parduoti iki termino. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Jei sertifikatas parduodamas iki termino, jo kaina

		gali būti mažesnė už įsigijimo kainą dėl palūkanų normų ar kredito rizikos pokyčių. **Infliacijos ir valiutos rizika.** Infliacija gali mažinti realią grąžą, o sertifikatams užsienio valiuta būdingi valiutų kursų svyravimai. **Pertvarkymo (angl. bail-in) rizika.** Banko pertvarkymo atveju indėlių draudimu neapdrausta suma gali būti nurašyta arba konvertuota į banko akcijas.
Iždo vekseliai	Įprastai aukciono būdu už mažesnę negu nominali vertė parduodami iki vienerių metų trukmės vyriausybių skoliniai įsipareigojimai suėjus nustatytam terminui sumokėti investuotojui nominalią iždo vekselio sumą.	**Valstybės kredito rizika.** Iždo vekselį išleidusi valstybė gali neįvykdyti arba pavėluotai įvykdyti išpirkimo įsipareigojimus. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Kylant rinkos pajamingumui, vekselio kaina iki išpirkimo gali mažėti, todėl pardavus anksčiau galima patirti nuostolių. **Likvidumo rizika.** Kai kurių vekselių antrinė rinka gali būti ribota, todėl juos parduoti norimu laiku ar už priimtiną kainą gali būti sunku. **Infliacijos rizika.** Infliacija gali sumažinti realią išpirkimo metu gaunamos sumos vertę. **Valiutos rizika.** Jeigu vekselis denominuotas užsienio valiuta, nepalankūs kursų pokyčiai gali sumažinti investuotojo grąžą.

III. SUDĖTINGOS FINANSINĖS PRIEMONĖS

Šiai daliai priskiriamos finansinės priemonės, kurios neatitinka nesudėtingų priemonių kriterijų. Jų grąža, nuostoliai ar teisinės sąlygos gali priklausyti nuo papildomų aplinkybių, sverto, konvertavimo, subordinavimo, išvestinių elementų ar riboto likvidumo.

5. Sudėtingos obligacijos ir skolos priemonės

Ši grupė atskirta nuo paprastųjų obligacijų. Sudėtingoms priemonėms priskiriamos struktūrizuotos ir su išvestinėmis savybėmis susietos obligacijos, taip pat kitos obligacijos, kurių sąlygos neatitinka nesudėtingumo kriterijų (pvz., tam tikros konvertuojamos ar subordinuotos priemonės).

Pavadinimas	Aprašymas	Galimos rizikos
Sąlyginės atkarpos palūkanų obligacijos	Skolinį įsipareigojimą patvirtinantys vertybiniai popieriai, pagal kuriuos investuotojams mokėtinų palūkanų dydis yra priklausomas nuo tam tikrų iš anksto nustatytų galimų įvykti sąlygų.	**Sąlygų neįvykdymo rizika.** Jeigu emisijoje nustatyti rodikliai ar įvykiai nepasiekia reikiamos reikšmės, kuponas gali būti sumažintas arba visai nemokamas. **Emitento kredito rizika.** Emitentas gali nevykdyti palūkanų mokėjimo ar obligacijų išpirkimo įsipareigojimų. **Struktūros ir vertinimo rizika.** Dėl papildomų kupono mokėjimo sąlygų obligacijos vertę ir tikėtiną grąžą gali būti sudėtinga įvertinti. **Rinkos ir palūkanų normų rizika.** Bazinių rodiklių, palūkanų normų ar emitento kreditingumo pokyčiai gali reikšmingai sumažinti obligacijos kainą. **Likvidumo ir išankstinio išpirkimo rizika.** Antrinėje rinkoje gali trūkti pirkėjų; jei numatytas išankstinis išpirkimas, investuotojas gali netekti planuotos būsimos grąžos.

Struktūrizuotos obligacijos	Skolinį įsipareigojimą patvirtinantys mišrūs vertybiniai popieriai, kurių pajamingumas priklauso nuo turto arba priemonės, su kuriais yra susietos obligacijos, prieaugio (pvz. obligacijų pajamingumas būtų lygus 30% nuo akcijų indekso prieaugio). Jeigu susietojo turto arba susietųjų priemonių prieaugis nepasiekia tam tikros ribos, obligacijos gali būti išperkamos už nominalią vertę (be jokių papildomų išmokų investuotojams) arba net už mažesnę vertę. Struktūrizuotos obligacijos gali būti platinamos su struktūrizavimo mokesčiu, kuris investuotojui nėra grąžinamas.	**Bazinio turto ir struktūros rizika.** Obligacijų grąža ir (arba) išpirkimo suma gali priklausyti nuo akcijų, indeksų, valiutų ar kitų rodiklių; nepalankūs jų pokyčiai gali lemti kapitalo nuostolius. **Kapitalo apsaugos sąlygų rizika.** Jei kapitalo apsauga numatyta, ji gali galioti tik išpirkimo dieną ir priklausyti nuo nustatytų sąlygų bei emitento mokumo; kai kurios emisijos kapitalo apsaugos neturi. **Emitento ir sandorio šalies kredito rizika.** Emitento ar kitos susijusios sandorio šalies nemokumas gali lemti dalies arba visos investuotos sumos praradimą. **Sudėtingo vertinimo ir likvidumo rizika.** Priemonės vertę gali būti sunku nustatyti, o parduodant iki išpirkimo gali tekti sutikti su reikšmingai mažesne kaina. Struktūrizavimo ir platinimo sąnaudos paprastai įskaičiuojamos į kainą, todėl jos dažniausiai atperkamos tik laikant obligaciją iki išpirkimo; antrinės rinkos emitentas gali ir neužtikrinti. **Išankstinio išpirkimo, valiutos ir mokesčių rizika.** Emisijos sąlygos gali numatyti išankstinį išpirkimą; valiutos pokyčiai ir struktūrizavimo ar kitos sąnaudos gali mažinti grąžą. **Pertvarkymo (angl. bail-in) rizika.** Jei emitentas yra bankas ar investicinė firma, pertvarkymo atveju obligacijų vertė gali būti nurašyta arba jos gali būti konvertuotos į akcijas.
Subordinuotosios obligacijos	Subordinuotosios obligacijos – tai skolos vertybiniai popieriai, kurių turėtojų reikalavimai emitento nemokumo ar likvidavimo atveju tenkinami vėliau nei aukštesnės eilės kreditorių reikalavimai. Dėl žemesnės reikalavimų tenkinimo eilės šios obligacijos paprastai pasižymi didesne rizika nei įprastos nesubordinuotosios obligacijos. Subordinuotųjų obligacijų palūkanų mokėjimo, išpirkimo ir kitos sąlygos priklauso nuo konkrečios emisijos dokumentų. Kai kurioms subordinuotosioms obligacijoms, ypač išleistoms finansų įstaigų, gali būti taikomi papildomi nuostolių padengimo mechanizmai.	**Subordinavimo rizika.** Emitento nemokumo ar likvidavimo atveju obligacijų turėtojų reikalavimai tenkinami po aukštesnės eilės kreditorių reikalavimų; galima prarasti visą investuotą sumą. **Emitento kredito rizika.** Pablogėjus emitento finansinei būklei, jis gali nepajėgti mokėti palūkanų ar išpirkti obligacijų. **Nuostolių padengimo rizika.** Kai kurių subordinuotųjų obligacijų nominalioji vertė gali būti sumažinta arba jos gali būti konvertuotos į akcijas pagal teisės aktus (pvz., taikant pertvarkymo (angl. bail-in) priemones) ar emisijos sąlygas. **Likvidumo rizika.** Antrinėje rinkoje obligacijas gali būti sunku parduoti norimu laiku arba už priimtiną kainą. **Rinkos ir palūkanų normų rizika.** Obligacijų vertė gali mažėti dėl palūkanų normų, kredito maržų ar emitento kreditingumo pokyčių. **Išpirkimo ir palūkanų mokėjimo sąlygų rizika.** Priklausomai nuo emisijos sąlygų, palūkanų mokėjimas gali būti atidėtas ar atšauktas, o išpirkimas – apribotas ar priklausomas nuo papildomų sąlygų.

Konvertuojamosios obligacijos	Konvertuojamosios obligacijos – tai skolos vertybiniai popieriai, kurie emisijos sąlygose nustatyta tvarka gali būti konvertuojami į emitento ar kitos bendrovės akcijas. Priklausomai nuo konkrečios emisijos sąlygų, teisę pasirinkti konvertavimą gali turėti investuotojas arba emitentas, o tam tikrais atvejais konvertavimas gali būti privalomas. Šios obligacijos turi tiek skolos, tiek nuosavybės vertybinių popierių savybių. Jų vertė priklauso ne tik nuo emitento kreditingumo ir palūkanų normų, bet ir nuo akcijų, į kurias obligacijos gali būti konvertuojamos, vertės bei konvertavimo sąlygų.	**Emitento kredito rizika.** Emitentui nevykdant įsipareigojimų galima negauti palūkanų ar išpirkimo sumos ir prarasti dalį arba visą investuotą kapitalą. **Akcijų kainos rizika.** Obligacijų vertė priklauso ir nuo akcijų, į kurias jos gali būti konvertuojamos, kainos; po konvertavimo investuotojas prisiima akcijų rinkos riziką. **Konvertavimo sąlygų rizika.** Konvertavimo kaina, santykis, terminai ar privalomas konvertavimas gali lemti investuotojui nepalankų rezultatą. **Likvidumo rizika.** Konvertuojamųjų obligacijų antrinė rinka gali būti ribota, todėl jas gali būti sunku parduoti už priimtiną kainą. **Palūkanų normų ir rinkos rizika.** Obligacijų vertė gali svyruoti dėl palūkanų normų, emitento kreditingumo ir akcijų rinkos pokyčių. **Išankstinio išpirkimo rizika.** Jei emitentas turi teisę obligacijas išpirkti anksčiau, investuotojas gali netekti galimybės pasinaudoti būsimu akcijų kainos augimu.

Papildomai vertinamos nurašymo ar konvertavimo mechanizmus turinčios obligacijos: galimas priverstinis konvertavimas, pagrindinės sumos nurašymas, mokėjimų sustabdymas ar mažesnis reikalavimų tenkinimo eiliškumas. Užtikrinimas savaime nereiškia kapitalo garantijos. Jei priemonės įsipareigojimų įvykdymą garantuoja trečiasis asmuo, garantijos vertė priklauso nuo garantuotojo finansinės padėties ir garantijos sąlygų; informacija apie garantuotoją pateikiama emisijos dokumentuose.

6. Sudėtingi fondai ir ETF

Šiai grupei priskiriami teisės aktų nesudėtingumo kriterijų neatitinkantys fondai, įskaitant atitinkamus uždarojo tipo, alternatyvius, svertinius ir atvirkštinius ETF. Gali pasireikšti finansinio sverto, išvestinių priemonių, likvidumo apribojimų ir nuo bazinio indekso ilgalaikės grąžos nukrypimo rizikos.

Pavadinimas	**Aprašymas**	**Galimos rizikos**
Uždaro tipo Fondas	Fondas, kurio investiciniai vienetai ar akcijos yra išperkami pasibaigus Fondo taisyklėse nustatytam jo veiklos laikotarpiui arba kitu iš anksto nustatytu fiksuotu laikotarpiu. Investuotojas neturi teisės bet kada reikalauti išpirkti jo turimus uždaro tipo Fondo vienetus.	**Rinkos ir investicijų rizika.** Fondo turto vertė gali reikšmingai mažėti dėl rinkos svyravimų, nepalankių investavimo sprendimų ar turto koncentracijos. **Riboto likvidumo rizika.** Investuotojas paprastai negali bet kada pareikalauti išpirkti vienetų; lėšų atgavimas gali priklausyti nuo fondo termino, turto realizavimo ar antrinės rinkos. Lėšos paprastai atgaunamos tik pasibaigus fondo veiklos laikotarpiui, kuris gali trukti kelerius metus; pardavimas antrinėje rinkoje, jei ji yra, dažnai galimas tik su nuolaida. **Turto vertinimo rizika.** Nelikvidaus turto vertė gali būti nustatoma remiantis vertinimo prielaidomis, kurios gali skirtis nuo faktiškai realizuojamos kainos. **Valdymo ir veiklos rizika.** Fondo rezultatus veikia valdytojo sprendimai, operaciniai sutrikimai, mokesčiai ir išlaidos.

		Sverto, valiutos ir koncentracijos rizika. Jei fondas naudoja skolintas lėšas ar išvestines priemones, nuostoliai gali didėti; užsienio valiutų pokyčiai ir koncentracija taip pat gali mažinti grąžą.
Svertiniai ir atvirkštiniai ETF	Tokie fondai siekia per vieną dieną uždirbti indekso grąžos kartotinį (pvz., dvigubą ar trigubą) arba indekso grąžai priešingą grąžą. Kadangi tikslas perskaičiuojamas kasdien, ilgiau nei vieną dieną laikomos investicijos rezultatas, ypač esant dideliems rinkos svyravimams, gali reikšmingai skirtis nuo indekso grąžos kartotinio ir net būti nuostolingas, kai indeksas juda investuotojui palankia kryptimi. Šie produktai paprastai skirti trumpalaikei prekybai ir gali lemti greitus bei didelius nuostolius.	**Rinkos ir bazinio turto rizika.** ETF vertė gali reikšmingai mažėti dėl bazinio turto ar indekso kainų pokyčių; investuotojas gali prarasti visą investuotą sumą. **Finansinio sverto rizika.** Svertiniai ETF gali padidinti bazinio indekso kainų svyravimų poveikį investicijos vertei ir lemti didelius nuostolius. **Kasdienio perskaičiavimo ir grąžos nukrypimo rizika.** Dėl kasdienio grąžos tikslo perskaičiavimo ir sudėtinio grąžos poveikio ilgesnio nei vienos dienos laikotarpio rezultatas gali reikšmingai skirtis nuo bazinio indekso grąžos kartotinio ar priešingos grąžos. **Likvidumo rizika.** Esant mažai prekybos apyvartai ar rinkos sutrikimams, ETF vienetus gali būti sunku parduoti už priimtiną kainą. **Išvestinių priemonių ir sandorio šalies rizika.** Kai kurie ETF naudoja išvestines finansines priemones, todėl gali patirti papildomų nuostolių dėl jų vertės pokyčių ar sandorio šalies įsipareigojimų nevykdymo.

Fondo teisinė forma ar pavadinimas savaime nenulemia klasifikacijos – vertinamos konkretaus fondo savybės ir taikytinos išimtys.

7. Neįtrauktos į tinkamas prekybos vietas akcijos ir kitos sudėtingos nuosavybės priemonės

Neįtrauktos į tinkamas prekybos vietas akcijos, akcijos su įterptomis išvestinėmis savybėmis ir kitos nesudėtingumo kriterijų neatitinkančios nuosavybės priemonės gali turėti reikšmingą likvidumo, vertinimo, informacijos trūkumo ir visiško kapitalo praradimo riziką. Tokias akcijas paprastai galima parduoti tik suradus pirkėją už prekybos vietos ribų; tai gali užtrukti nuo kelių mėnesių iki kelerių metų arba būti neįmanoma.

8. Išvestinės finansinės priemonės

Išvestinės priemonės priklauso nuo bazinio turto kainos, palūkanų, valiutos ar kitų rodiklių. Finansinis svertas gali padidinti tiek pelną, tiek nuostolius; gali būti reikalaujama papildomo užstato, o tam tikrais atvejais nuostoliai gali viršyti pradinę investiciją. Biržinę poziciją paprastai galima uždaryti priešingu sandoriu prekybos metu, o nebiržinio sandorio nutraukimas iki termino priklauso nuo sandorio šalies sutikimo ir gali reikalauti kompensacijos.

Pavadinimas	**Aprašymas**	**Galimos rizikos**
Pasirinkimo sandoris (angl. option)	Pasirinkimo sandoris – tai susitarimas, pagal kurį pasirinkimo sandorio pirkėjas įgyja teisę pirkti arba parduoti apibrėžtą turtą (akciją, valiutą, žaliavą ir pan.) už tam tikrą kainą ateityje. Pasirinkimo sandoriai yra dviejų rūšių: CALL – teisė pirkti, ir PUT – teisė parduoti. Pasirinkimo sandorio pirkėjas,	**Bazinio turto kainos rizika.** Nepalankus bazinio turto kainos ar kintamumo pokytis gali sumažinti pasirinkimo sandorio vertę. **Premijos praradimo rizika.** Pasirinkimo sandorio pirkėjas gali prarasti visą sumokėtą premiją ir patirtas sandorio išlaidas. **Pardavėjo nuostolių ir sverto rizika.** Pasirinkimo sandorio pardavėjo nuostoliai gali būti dideli, o neuždengto CALL sandorio atveju – teoriškai neriboti.

	t. y. pasirinkimo teisę turinti šalis, sumoka kitai šaliai mokestį (premiją) už pasirinkimo teisę. Taip pat skiriami europietiškojo ir amerikietiškojo tipo pasirinkimo sandoriai. Pasirinkimo sandorio pirkėjas turi teisę, bet ne pareigą, pirkti arba parduoti sutartą bazinio turto kiekį nustatyta kaina sutartu laiku arba laikotarpiu. Už šią teisę pirkėjas sumoka pasirinkimo sandorio premiją; ji nėra tarpininkavimo komisinis mokestis.	**Maržos rizika.** Pardavėjui gali būti taikomi užstato reikalavimai, reikalaujama jį papildyti arba pozicija gali būti priverstinai uždaryta. **Likvidumo ir sandorio šalies rizika.** Poziciją gali būti sunku uždaryti, ypač nebiržiniuose sandoriuose; sandorio šalis gali nevykdyti įsipareigojimų. **Termino ir valiutos rizika.** Artėjant galiojimo pabaigai pasirinkimo sandorio vertė gali mažėti; užsienio valiutos kursų pokyčiai gali lemti papildomus nuostolius.
CALL pasirinkimo sandoris	CALL pasirinkimo sandorių pirkėjai tikisi, kad pagrindinės priemonės rinkos kaina ateityje kils, o CALL pasirinkimo sandorių pardavėjai, kad pagrindinės priemonės rinkos kaina ateityje nekils tiek, kad pirkėjui apsimokėtų vykdyti pasirinkimo sandorį. CALL pasirinkimo sandorio pirkėjas turi teisę pasirinkti pirkti ar nepirkti bazinį turtą.	**Bazinio turto kainos rizika.** CALL pirkėjui nepalankus bazinio turto kainos nekilimas ar kritimas gali lemti pasirinkimo sandorio vertės praradimą. **Premijos praradimo rizika.** CALL pirkėjas gali prarasti visą sumokėtą premiją ir sandorio išlaidas. **Neuždengto pardavimo rizika.** Neuždengto CALL pardavėjo nuostoliai kylant bazinio turto kainai gali būti teoriškai neriboti. **Maržos ir priverstinio uždarymo rizika.** CALL pardavėjui gali tekti papildyti užstatą; neįvykdžius reikalavimų pozicija gali būti uždaryta. **Likvidumo ir termino rizika.** Artėjant galiojimo pabaigai CALL vertė gali mažėti, o mažo likvidumo rinkoje sandorį gali būti sunku uždaryti.
PUT pasirinkimo sandoris	PUT pasirinkimo sandorių pirkėjai tikisi, kad pagrindinės priemonės rinkos kaina ateityje kris, o PUT pasirinkimo sandorių pardavėjai - kad pagrindinės priemonės rinkos kaina ateityje nekris tiek, kad pirkėjui apsimokėtų vykdyti pasirinkimo sandorį. PUT pasirinkimo sandorio pirkėjas turi teisę pasirinkti parduoti ar neparduoti bazinį turtą.	**Bazinio turto kainos rizika.** PUT pirkėjui nepalankus bazinio turto kainos nekritimas ar kilimas gali lemti pasirinkimo sandorio vertės praradimą. **Premijos praradimo rizika.** PUT pirkėjas gali prarasti visą sumokėtą premiją ir sandorio išlaidas. **PUT pardavėjo nuostolių rizika.** Bazinio turto kainai smarkiai krintant PUT pardavėjas gali patirti didelių nuostolių; jie gali gerokai viršyti gautą premiją. **Maržos rizika.** PUT pardavėjui gali tekti papildyti užstatą arba pozicija gali būti priverstinai uždaryta. **Likvidumo ir termino rizika.** Sandorį gali būti sunku uždaryti prieš terminą, o laiko vertės mažėjimas gali neigiamai veikti pirkėjo poziciją.
Europietiško tipo pasirinkimo sandoris	Pagal europietiško tipo pasirinkimo sandorį jo pirkėjas, t.y. šalis turinti	**Vykdymo termino rizika.** Europietiško tipo pasirinkimo sandoris paprastai gali būti įvykdytas tik nustatytą dieną, todėl

	pasirinkimo teisę, paskutinę pasirinkimo sandorio galiojimo dieną sprendžia, vykdyti sandorį ar ne. Jeigu pasirinkimo sandorio pirkėjas pareikalauja vykdyti sandorį, pasirinkimo sandorio pardavėjas privalo parduoti (pirkti) bazinį turtą už anksčiau sutartą kainą. Jeigu pirkėjas nusprendžia pasirinkimo sandorio nevykdyti, teisė ir įsipareigojimai automatiškai nutrūksta.	investuotojas negali pasinaudoti ankstesniu palankiu bazinio turto kainos pokyčiu jį įvykdydamas. **Premijos praradimo rizika.** Pirkėjas gali prarasti visą sumokėtą premiją ir sandorio išlaidas. **Pardavėjo nuostolių rizika.** Pardavėjo nuostoliai dėl nepalankaus bazinio turto kainos pokyčio gali būti dideli, o tam tikrų pozicijų – neriboti. **Likvidumo ir vertinimo rizika.** Prieš terminą sandorio rinkos vertė gali svyruoti, o uždaryti poziciją gali būti sunku. **Maržos ir sandorio šalies rizika.** Pardavėjui gali būti taikomi užstato reikalavimai; nebiržiniuose sandoriuose kyla ir sandorio šalies įsipareigojimų nevykdymo rizika.
Amerikietiško tipo pasirinkimo sandoris	Amerikietiško tipo pasirinkimo sandorio atveju, jo pirkėjas, t.y. pasirinkimo teisę turinti šalis, turi teisę apsispręsti vykdyti ar nevykdyti sandorį bet kurią dieną iki pasirinkimo sandorio galiojimo pabaigos.	**Ankstyvo vykdymo rizika.** Amerikietiško tipo pasirinkimo sandorio pardavėjas gali būti įpareigotas įvykdyti sandorį bet kuriuo leidžiamu metu iki galiojimo pabaigos. **Premijos praradimo rizika.** Pirkėjas gali prarasti visą sumokėtą premiją ir sandorio išlaidas. **Pardavėjo nuostolių rizika.** Dėl nepalankaus bazinio turto kainos pokyčio pardavėjas gali patirti didelių, o neuždengto CALL atveju – teoriškai neribotų nuostolių. **Maržos ir likvidumo rizika.** Pardavėjui gali reikėti papildomo užstato, o rinkoje gali būti sudėtinga uždaryti poziciją. **Bazinio turto ir valiutos rizika.** Bazinio turto kainos bei valiutos kursų svyravimai gali sumažinti sandorio vertę.
Varantai (angl. warrant)	Varantas yra tam tikros rūšies CALL arba PUT pasirinkimo sandoris. Varanto galiojimo terminas gali būti nuo kelių mėnesių iki kelerių metų. Pagrindinis varanto ir pasirinkimo sandorių skirtumas yra tas, kad varantus išleidžia akcijų emitentas arba finansų įstaiga (pvz., bankas), kai tuo tarpu pasirinkimo sandoriai sudaromi tarp dviejų investuotojų (pirkėjo ir pardavėjo).	**Bazinio turto kainos rizika.** Varanto vertė priklauso nuo bazinio turto kainos ir kitų sąlygų; nepalankūs pokyčiai gali lemti didelius nuostolius. **Visos investicijos praradimo rizika.** Varantas gali pasibaigti be vertės, todėl investuotojas gali prarasti visą už jį sumokėtą sumą. **Emitento kredito rizika.** Varantą išleidęs emitentas gali nevykdyti įsipareigojimų, ypač kai varantas yra emitento skolos pobūdžio priemonė. **Sverto ir termino rizika.** Varantų kainos gali svyruoti labiau nei bazinio turto kainos, o artėjant terminui jų laiko vertė gali mažėti. **Likvidumo rizika.** Antrinėje rinkoje gali būti mažai pirkėjų, todėl varantą gali būti sunku parduoti už priimtiną kainą.
CALL varantas	Investuotojui, sudariusiam tokį sandorį, suteikiama teisė (bet nėra įpareigojama) pirkti tam	**Bazinio turto kainos rizika.** CALL varanto vertė gali smarkiai sumažėti, jei bazinio turto kaina nekyla taip, kaip tikėtasi.

	tikras emitento akcijas arba akcijų krepšelį iš anksto nustatyta kaina tam tikrą dieną. Jeigu akcijos arba akcijų krepšelio rinkos kaina paskutinę galiojimo dieną yra didesnė negu nustatytoji pirkimo (CALL) varante, varanto turėtojas (investuotojas) gali įsigyti akcijas ar akcijų krepšelį už varante nustatytą sumą, arba gauti skirtumą tarp nustatytos kainos ir rinkos kainos pinigais. Jeigu akcijos arba akcijų krepšelio rinkos kaina yra lygi arba mažesnė negu nustatytoji pirkimo varante, suėjus terminui varantas netenka vertės.	**Visos investicijos praradimo rizika.** Pasibaigus terminui be ekonominės vertės, investuotojas gali prarasti visą už varantą sumokėtą sumą. **Sverto ir laiko vertės rizika.** Net nedideli bazinio turto kainos pokyčiai gali sukelti didelius varanto vertės svyravimus; laiko vertė mažėja artėjant terminui. **Emitento kredito rizika.** Emitento nemokumas gali lemti nuostolius nepriklausomai nuo bazinio turto kainos. **Likvidumo rizika.** Varantą gali būti sudėtinga parduoti iki termino už priimtiną kainą.
PUT varantas	PUT varanto atveju, investuotojas suėjus terminui turi teisę (bet ne pareigą) varanto emitentui parduoti varante nurodytas akcijas už varante nurodytą kainą.	**Bazinio turto kainos rizika.** PUT varanto vertė gali smarkiai sumažėti, jei bazinio turto kaina nekrinta taip, kaip tikėtasi. **Visos investicijos praradimo rizika.** Pasibaigus terminui be ekonominės vertės, investuotojas gali prarasti visą už varantą sumokėtą sumą. **Sverto ir laiko vertės rizika.** Varanto vertė gali svyruoti labiau nei bazinio turto kaina, o artėjant terminui mažėti dėl laiko vertės praradimo. **Emitento kredito rizika.** Varanto emitentui nevykdant įsipareigojimų gali būti prarasta investuota suma. **Likvidumo rizika.** Antrinėje rinkoje gali trūkti pirkėjų, todėl varanto pardavimo kaina gali būti nepalanki.
Išankstiniai sandoriai (angl. forward)	Pagal išankstinį sandorį šalys susitaria ateityje pirkti - parduoti apibrėžtą pagrindinę priemonę (akciją, valiutą, žaliavą ir pan.) už iš anksto sutartą kainą. Atsiskaitymas pagal išankstinį sandorį yra privalomas. Jeigu pagrindinė priemonė yra pristatoma, tada sumokama pilna sutarta kaina. Jeigu pagrindinė priemonė nepristatoma, sumokamas sutartos ir rinkos kainų skirtumas. Išankstiniai sandoriai sudaromi už reguliuojamų rinkų ar daugiašalių prekybos	**Bazinio turto kainos rizika.** Iki atsiskaitymo datos nepalankiai pasikeitus bazinio turto kainai viena iš sandorio šalių gali patirti didelių nuostolių. **Sandorio šalies kredito rizika.** Nebiržiniuose išankstiniuose sandoriuose kita šalis gali nevykdyti savo įsipareigojimų. **Likvidumo ir išankstinio nutraukimo rizika.** Sandoris gali būti individualizuotas, todėl jį gali būti sunku perleisti ar nutraukti be papildomų išlaidų. **Sverto ir užstato rizika.** Jei sandoris sudaromas naudojant svertą ar užstatą, nuostoliai gali viršyti pradinę įmoką ir gali reikėti papildomų lėšų. **Valiutos ir atsiskaitymo rizika.** Užsienio valiutos pokyčiai bei atsiskaitymo sutrikimai gali sukelti papildomų nuostolių.

	sistemų ribų. Sudarant išankstinį sandorį pardavėjui nėra būtina iš anksto turėti išankstinio sandorio objektu esantį bazinį turtą, o pirkėjui pakankamą lėšų kiekį, tačiau investuotojui gali tekti pareiga įmokėti garantinę įmoką (angl. margin). Išankstinio sandorio pardavėjai tikisi, kad pagrindinės priemonės rinkos kaina ateityje kris, o pirkėjai - kad pagrindinės priemonės rinkos kaina ateityje kils.	
Ateities sandoriai (angl. futures)	Ateities sandoriai – tai susitarimai, pagal kuriuos šalys sudaro sutartį, nustatančią teisę ir įsipareigojimą pirkti bei atitinkamai parduoti jų objektu esantį turtą už iš anksto nustatytą kainą. Prekiaujant ateities sandoriais pirkėjas ir pardavėjas į maržinę (garantinę) sąskaitą turi įmokėti garantinę įmoką. Sudarius ateities sandorį, pelnas ir nuostolis skaičiuojami kasdien visą sutarties galiojimo terminą, atitinkamai jį fiksuojant maržinėje sąskaitoje. Sumažėjus ateities sandorio rinkos vertei, investuotojo yra reikalaujama papildyti garantinę įmoką, o padidėjus ateities sandorio rinkos vertei – investuotojui leidžiama atsiimti dalį garantinės įmokos. Ateities sandorių atveju paprastai galima atsiskaityti bet kurią dieną sutarties galiojimo terminui dar nepasibaigus. Ateities sandoris (Futures) – įsipareigojimas pirkti arba parduoti tam tikrą kiekį finansinio turto (vertybinius popierius, valiutas, akcijų indeksus, palūkanų normas, žaliavas ir kt.) sutarta kaina sutartą dieną ateityje. Sudarant ir uždarant	**Rinkos kainos ir sverto rizika.** Nedideli bazinio turto kainos pokyčiai dėl finansinio sverto gali lemti didelius nuostolius, galinčius viršyti pradinę garantinę įmoką. **Maržos ir priverstinio pozicijos uždarymo rizika.** Gali būti reikalaujama papildomo užstato; jo nepateikus pozicija gali būti uždaryta nepalankia rinkos kaina. **Likvidumo ir kainų šuolio rizika.** Esant rinkos sukrėtimams gali būti sunku uždaryti poziciją, o staigūs kainų pokyčiai gali padidinti nuostolius. **Atsiskaitymo ir tarpuskaitos rizika.** Tarpuskaitos, atsiskaitymo ar tarpininkų veiklos sutrikimai gali paveikti sandorio vykdymą. **Valiutos ir termino rizika.** Valiutų kursų pokyčiai ir sutarties termino pabaiga gali lemti papildomus kaštus ar būtinybę perkelti poziciją.

	sandorius gali būti taikomi tarpininkavimo mokesčiai, priklausantys nuo prekybos vietos ir sandorių kiekio.	
Apsikeitimo sandoriai (angl. swap)	Apsikeitimo sandoris – tai susitarimas tarp šalių apsikeisti pajamų srautais, susijusiais su gaunamomis palūkanomis (pvz. atsiskaitymus fiksuotomis palūkanomis pakeisti į atsiskaitymus kintamomis palūkanomis), valiutomis (pvz. atsiskaitymą eurais pakeisti į atsiskaitymą JAV doleriais) arba kitais mokėjimais nustatytam laikotarpiui. Gali būti sudaromi įvairių derinių palūkanų normų, valiutos ir kitų mokėjimų apsikeitimo sandoriai.	**Rinkos rodiklių rizika.** Palūkanų normų, valiutų kursų ar kitų rodiklių pokyčiai gali lemti nepalankius mokėjimų srautus ir sandorio vertės sumažėjimą. **Sandorio šalies kredito rizika.** Kita sandorio šalis gali neįvykdyti sutartinių mokėjimų ar atsiskaitymo įsipareigojimų. **Likvidumo ir nutraukimo rizika.** Nebiržinį apsikeitimo sandorį gali būti sudėtinga nutraukti iki termino; gali būti taikomi dideli nutraukimo kaštai. **Užstato ir sverto rizika.** Pagal sutartį gali reikėti papildomo užstato, o nepalankūs pokyčiai gali lemti didelius nuostolius. **Teisinė ir vertinimo rizika.** Sudėtingos sutarties sąlygos, vertinimo prielaidos ir teisiniai ginčai gali paveikti sandorio rezultatą.
Valiutų apsikeitimo sandoris	Susitarimas, pagal kurį laikinai apsikeičiama valiutomis (pvz. sandorio sudarymo metu investuotojas perka 100 EUR už USD, o sandorio pabaigoje parduoda 100 EUR už USD). Jeigu gautos valiutos kursas sandorio metu augo perduotos valiutos atžvilgiu, investuotojas patirtų pelną. Jeigu gautos valiutos kursas perduotos valiutos atžvilgiu nukristų, investuotojas patirtų nuostolį. Sandorio šalys pradžioje ir pabaigoje sumoka sutartas pilnas sumas.	**Valiutų kursų rizika.** Nepalankiai pasikeitus apsikeičiamų valiutų kursams gali padidėti grąžintina suma ar sumažėti sandorio vertė. **Sandorio šalies kredito rizika.** Kita šalis gali neįvykdyti sutartinių valiutų grąžinimo ar palūkanų mokėjimo įsipareigojimų. **Likvidumo ir refinansavimo rizika.** Nutraukti sandorį iki termino gali būti brangu, o valiutų finansavimo sąlygos gali pablogėti. **Užstato ir atsiskaitymo rizika.** Gali prireikti papildomo užstato; valiutų atsiskaitymo laiko ar sistemų sutrikimai gali sukelti nuostolių. **Teisinė ir vertinimo rizika.** Sudėtingos sutarties sąlygos bei rinkos duomenų pokyčiai gali apsunkinti vertinimą ir ginčų sprendimą.
Palūkanų normų apsikeitimo sandoris (angl. „interest rate swap“, IRS)	Susitarimas, pagal kurį fiksuotos palūkanų normos mokėjimai, skaičiuojami nuo tam tikros sandorio sumos, pakeičiami kintamos palūkanų normos mokėjimais, skaičiuojamais nuo tos pačios sumos. Sandorio metu susitariama, kuri šalis periodiškai moka fiksuotus mokėjimus, apskaičiuotus pagal sandorio sumą ir fiksuotą palūkanų normą, o kuri periodiškai moka kintamus mokėjimus, apskaičiuotus pagal sandorio sumą ir kintamą palūkanų	**Palūkanų normų rizika.** Pasikeitus rinkos palūkanų normoms ar jų kreivei, vienos sandorio šalies mokėjimai ir sandorio vertė gali tapti nepalankūs. **Sandorio šalies kredito rizika.** Kita šalis gali nevykdyti sutartinių mokėjimų. **Likvidumo ir nutraukimo rizika.** Nutraukimas iki termino gali pareikalauti reikšmingos kompensacijos ir būti sudėtingas. **Užstato ir vertinimo rizika.** Sandorio vertei pasikeitus gali reikėti papildomo užstato; vertinimas priklauso nuo rinkos duomenų ir prielaidų. **Bazinio rodiklio ir teisinė rizika.** Palūkanų normų indeksų pakeitimai, sutarties sąlygos ar ginčai gali pakeisti pinigų srautus ir kaštus.

	normą. Jeigu fiksuotos palūkanos tampa didesnėmis negu kintamos, mokėjimus pagal fiksuotas palūkanas atliekanti šalis patiria nuostolių, o mokėjimus pagal kintamas palūkanas atliekanti šalis – pelną. Jeigu fiksuotos palūkanos tampa mažesnėmis negu kintamos, pelną gauna mokėjimus pagal fiksuotas palūkanas atliekanti šalis, o nuostolį – mokėjimus pagal kintamas palūkanas atliekanti šalis.	
Žaliavų apsikeitimo sandoris (angl. „commodity swap“)	Susitarimas, pagal kurį žaliavos fiksuotos kainos mokėjimai, skaičiuojami nuo tam tikros sandorio sumos, pakeičiami žaliavos kintamos kainos mokėjimais, skaičiuojamais nuo tos pačios sumos, arba atvirkščiai. Viena iš sandorio šalių suėjus mokėjimo dienai, sumoka skirtumą tarp žaliavos kintamos kainos ir fiksuotos kainos mokėjimų. Jeigu žaliavos kintamos kainos tampa didesnėmis už fiksuotas, pelną gauna mokėjimus pagal fiksuotas žaliavų kainas atliekanti šalis, o nuostolį – mokėjimus pagal kintamas žaliavų kainas atliekanti šalis. Jeigu žaliavų fiksuota kaina tampa didesnė už kintamą, pelną gauna mokėjimus pagal kintamą žaliavų kainą atliekanti šalis, o nuostolį – mokėjimus pagal fiksuotą žaliavų kainą atliekanti šalis.	**Žaliavų kainų rizika.** Nepalankūs žaliavos rinkos kainos pokyčiai gali lemti didelius neigiamus atsiskaitymo srautus. **Sandorio šalies kredito rizika.** Kita sandorio šalis gali neįvykdyti mokėjimo ar atsiskaitymo įsipareigojimų. **Likvidumo ir nutraukimo rizika.** Individualizuotą apsikeitimo sandorį gali būti sunku nutraukti arba pakeisti iki termino be nuostolių. **Užstato ir sverto rizika.** Kainų svyravimai gali lemti papildomo užstato poreikį ir didesnius nei pradinė įmoka nuostolius. **Bazinio rodiklio ir vertinimo rizika.** Skirtingi žaliavos kokybės, pristatymo vietos ar kainų indeksų nustatymo metodai gali lemti vertinimo neatitikimus.
Sandoriai dėl skirtumų (angl. Contract for Difference, CFD)	Sandoris dėl skirtumų (toliau – CFD) yra susitarimas tarp dviejų šalių, t.y. pirkėjo ir pardavėjo, pagal kurį viena iš šalių sumoka kainų skirtumą tarp pagrindinės finansinės priemonės esamos kainos ir pradinės kainos sandorio sudarymo dieną. Gali būti sudaromi dvejopų pozicijų CFD: (i) kai CFD pirkėjas tikisi, kad ateityje	**Finansinio sverto ir rinkos rizika.** Net nedidelis bazinio turto kainos pokytis gali lemti greitus ir reikšmingus nuostolius; galima prarasti visą investuotą sumą. **Maržos ir priverstinio uždarymo rizika.** Pasikeitus rinkos kainai gali būti reikalaujama papildomo užstato, o pozicija gali būti uždaryta nepalankiomis sąlygomis. **Sandorio šalies rizika.** CFD yra sutartis su paslaugų teikėju; jo finansinė būklė ir gebėjimas vykdyti įsipareigojimus gali paveikti investuotojo rezultatą.

	pagrindinės finansinės priemonės vertė kils (t.y. ilgos pozicijos CFD, angl. long CFD position). Šiuo atveju CFD pirkėjas gauna pelną, jeigu pagrindinės finansinės priemonės vertė pakilo nuo CFD sudarymo dieną buvusios vertės, o nuostolį, jeigu pagrindinės finansinės priemonės vertė nukrito; (ii) kai CFD pirkėjas tikisi, kad ateityje pagrindinės finansinės priemonės vertė kris (t.y. trumpos pozicijos CFD, angl. short CFD position). Šiuo atveju CFD pirkėjas gauna pelną, jeigu pagrindinės finansinės priemonės vertė nukrito nuo CFD sudarymo dieną buvusios vertės, o nuostolį, jeigu pagrindinės finansinės priemonės vertė pakilo. CFD yra išvestinė finansinė priemonė, kurios kaina gali būti išvesta iš akcijų, akcijų indeksų, žaliavų ar kitų FP kainų. CFD kaina paprastai seka bazinės priemonės kainos pokyčius, tačiau dėl finansinio sverto, finansavimo ir kitų sąnaudų bei maržos reikalavimų CFD rezultatas gali reikšmingai skirtis nuo tiesioginės investicijos į bazinę priemonę, o nuostoliai gali būti daug didesni. Tačiau, skirtingai nei akcijos, CFD nesuteikia nuosavybės ar balsavimo teisių akcijų emitente. CFD suteikia galimybę naudojant maržą ir finansinį svertą dalyvauti bazinio turto (akcijų, valiutų, žaliavų, indeksų ir kt.) kainos pokyčiuose. Ilgoji pozicija leidžia siekti naudos kainai kylant, trumpoji – jai krintant; svertas didina ir galimus nuostolius.	**Likvidumo ir kainodaros rizika.** Kainų skirtumai, rinkos sutrikimai ir vykdymo sąlygos gali lemti nepalankią sandorio kainą ar sunkumus uždarant poziciją. **Finansavimo, mokesčių ir valiutos rizika.** Pozicijos laikymo finansavimo išlaidos, sandorio mokesčiai ir valiutų kursų pokyčiai gali sumažinti grąžą. **Reguliavimo sąlygų rizika.** Neprofesionaliesiems klientams taikomi sverto ir nuostolių ribojimai priklauso nuo taikytinos reguliavimo sistemos; jie nepašalina didelės CFD nuostolių rizikos.

Išvestinės finansinės priemonės – tai instrumentai, leidžiantys netiesiogiai investuoti į pasirinktą turto klasę arba priemonę (bazinį turtą, angl. underlying asset) kelis ar net dešimtis kartų mažesnę sumą negu tokio bazinio turto

vertė, tokiu būdu įgyjant galimybę gauti pelno ir prisiimant riziką patirti nuostolį, apskaičiuojamą nuo išvestinės finansinės priemonės bazinio turto vertės, o ne nuo investuotos sumos. Išvestinės finansinės priemonės vertė daugiausia priklauso nuo bazinio turto kainos pokyčių rinkoje ir likusios išvestinės finansinės priemonės trukmės.

Išvestinės finansinės priemonės gali būti susietos tiek su ekonominę vertę turinčiu baziniu turtu (pvz. su tauriaisiais metalais, biržos prekėmis, vertybiniais popieriais, valiutomis), tiek su ekonominės vertės neturinčiu baziniu turtu / priemonėmis (pvz. palūkanų norma, indekso rezultatais, kritulių kiekiu ir panašiai).

9. Finansinis svertas ir jo rizika

Finansinis svertas (angl. leverage) – tai mechanizmas, leidžiantis investuotojui įgyti didesnę finansinės priemonės ar bazinio turto vertės pokyčių poziciją, palyginti su investuotojo šiai pozicijai skirta nuosavų lėšų suma. Finansinis svertas gali būti naudojamas prekiaujant išvestinėmis finansinėmis priemonėmis ir kitais finansiniais produktais.

Naudojant finansinį svertą, net ir nedideli bazinio turto kainos pokyčiai gali lemti reikšmingus investicijos vertės svyravimus. Finansinis svertas padidina tiek galimą investicijos grąžą, tiek galimus nuostolius, palyginti su investuotojo pozicijai skirtomis nuosavomis lėšomis.

Nepalankiai pasikeitus rinkos sąlygoms, investuotojas gali prarasti visą investuotą sumą, o tam tikrų finansinių priemonių ar sandorių atveju patirti ir ją viršijančių nuostolių. Galimų nuostolių dydis priklauso nuo finansinės priemonės struktūros, naudojamo finansinio sverto, rinkos sąlygų ir investuotojui taikomų apsaugos priemonių.

Finansinio sverto poveikis taip pat priklauso nuo finansinės priemonės rūšies, jos galiojimo termino, bazinio turto kainos svyravimų ir kitų veiksnių. Todėl prieš sudarydamas sandorį investuotojas turėtų įvertinti ne tik galimą grąžą, bet ir galimų nuostolių dydį bei savo finansines galimybes juos padengti.

10. Maržinė prekyba

Maržinė prekyba (angl. margin trading) – tai prekybos būdas, kai investuotojas gali sudaryti sandorius, kurių vertė viršija jo sandoriui skirtų nuosavų lėšų sumą, pateikdamas nustatyto dydžio užstatą (maržą). Maržos dydis priklauso nuo finansinės priemonės, sandorio sąlygų ir taikomų užstato reikalavimų.

Maržinė prekyba yra susijusi su finansinio sverto naudojimu, todėl net ir nedideli nepalankūs rinkos kainų pokyčiai gali lemti reikšmingus nuostolius, palyginti su investuotojo pateikto užstato suma.

Nepalankiai pasikeitus rinkos sąlygoms, investuotojas gali prarasti visą sandoriui skirtą kapitalą, o tam tikrais atvejais patirti ir papildomų finansinių įsipareigojimų. Galimų nuostolių dydis priklauso nuo konkrečios finansinės priemonės, sandorio sąlygų ir taikomų investuotojo apsaugos priemonių.

Papildomo užstato reikalavimo rizika. Keičiantis finansinės priemonės vertei, investuotojui gali atsirasti pareiga papildyti pateiktą užstatą (angl. margin call). Jeigu investuotojas laiku neįvykdo papildomo užstato reikalavimo, Tarpininkas gali priverstinai uždaryti dalį arba visas investuotojo pozicijas, laikydamasis taikomų teisės aktų ir sutarties sąlygų. Priverstinis pozicijų uždarymas gali būti vykdomas investuotojui nepalankiomis rinkos kainomis ir lemti papildomus nuostolius.

Užstato realizavimo rizika. Investuotojui nevykdant pagal sandorį prisiimtų įsipareigojimų, Tarpininkas gali teisės aktuose ir sutartyje nustatyta tvarka panaudoti arba realizuoti pateiktą užstatą įsipareigojimams padengti. Užstato realizavimas gali lemti investuotojo turto praradimą.

Finansavimo ir sandorio sąnaudų rizika. Vykdant maržinę prekybą gali būti taikomos palūkanos už pasiskolintas lėšas ar finansines priemones, taip pat komisiniai ir kiti mokesčiai. Šios sąnaudos mažina investicijos grąžą arba didina patiriamus nuostolius.

Maržinė prekyba yra susijusi su padidinta rizika, todėl prieš sudarydamas sandorius investuotojas turėtų įvertinti finansinio sverto poveikį, užstato reikalavimus, galimų nuostolių dydį ir savo finansines galimybes vykdyti papildomus įsipareigojimus.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Šiame dokumente pateikiama bendro pobūdžio informacija apie finansinių priemonių savybes ir pagrindines su investavimu į jas susijusias rizikas. Dokumente pateiktas rizikų sąrašas nėra baigtinis ir neapima visų galimų konkrečios finansinės priemonės rizikų. Prieš priimdamas investavimo sprendimą investuotojas turėtų susipažinti su konkrečios finansinės priemonės dokumentais, sąlygomis ir jai būdingomis rizikomis.

Investuotojų įsipareigojimų draudimo sistema, kai ji taikoma pagal galiojančius teisės aktus, gali suteikti apsaugą Tarpininkui negalint grąžinti klientui priklausančių finansinių priemonių ar lėšų. Ši apsauga netaikoma nuostoliams, atsiradusiems dėl finansinių priemonių rinkos vertės sumažėjimo.